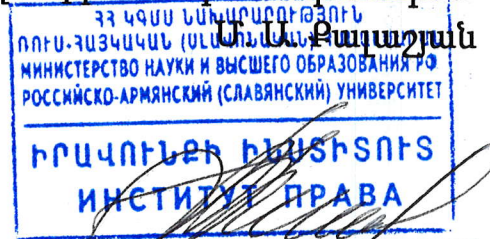

ԲՄԿ ՊՈՒՀ ՌՌԻՍ-ՀԱՅԿԱԿԱՆ (ՍԼԱՎՈՆԱԿԱՆ) ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ

Հաստատում եմ՝
Իրավունքի Ինստիտուտի տնօրեն

« 04 » հուլիսի 2025 թ.

Ինստիտուտ՝ Իրավունքի

Ամբիոն՝ Իրավունքի տեսության և Սահմանադրական իրավունքի ամբիոն

Հեղինակ՝ Ի. գ. թ. Միքայել Արամի Խաչատրյան

ԴԱՍԸՆԹԱՅԻ ԱՌԱՐԿԱՅԱԿԱՆ ԾՐԱԳԻՐ

Դասընթաց՝ Բժշկական իրավունքի հիմունքներ

Բակալավրի կրթական ծրագիր՝ 042101.01.6 «Իրավագիտություն»

Դասիչ մասնագիտություն՝ 042101.00.6 «Իրավագիտություն»

Դասընթացի անոտացիան

Կենսաբանության և բժշկության զարգացումը, ներառյալ նոր տեխնոլոգիաները, նպաստում են առողջապահության ոլորտում տպավորիչ հաջողությունների ձեռքբերմանը: Մակայն այս ձեռքբերումները առաջ են քաշում էթիկական բնույթի հարցեր, որոնք առնչվում են մարդու անհատականությանը և նրա իրավունքների ու արժանապատվության պաշտպանությանը: Այս էթիկական, իսկ շատ դեպքերում նաև իրավական հարցերը ծագում են տարբեր բնագավառներում, ներառյալ՝ բժշկական միջամտության համաձայնությունը, սեփական առողջության մասին տեղեկատվություն ստանալու իրավունքը, օժանդակ վերարտադրողական տեխնոլոգիաները, օրգանների կամ հյուսվածքների դոնորությունը և փոխպատվաստումը և այլն:

Այս հարցերից յուրաքանչյուրի որոշակի ասպեկտներ գտնվում են մարդու իրավունքների ոլորտի միջազգային նորմերի գործողության ներքո: 1997 թվականին ընդունվել է «Մարդու իրավունքների և կենսաբժշկության մասին» կոնվենցիան (Օվիեդոյի կոնվենցիա): Դրա դրույթներն ընդլայնվել և լրացվել են կոնկրետ հարցերին նվիրված հավելյալ արձանագրություններով: Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանը քննում է այս հարցերի հետ կապված գնալով ավելի մեծ թվով գործեր՝ օգտագործելով Օվիեդոյի կոնվենցիան որպես ելակետային փաստաթուղթ: Բացի այդ, Եվրոպայի խորհրդի Կենսաէթիկայի կոմիտեն ընդունել է ոչ պարտադիր բնույթի մի շարք իրավական փաստաթղթեր, որոնք ուղենիշ են հանդիսանում միջազգային մակարդակում:

«Բժշկական իրավունքի հիմունքներ» ուսումնական առարկան ուղղված է բժշկական իրավունքի հիմունքների ու սկզբունքների հետ կապված հարցերի մշակմանը և ուսանողներին հիմնական փաստաթղթերին ու մեթոդիկաներին ավելի մոտիկից ծանոթացնելուն: Մասնավորապես, դասընթացը կոչված է դյուրացնելու ապագա իրավաբանների կողմից կենսաբժշկության ոլորտում մարդու իրավունքների հիմնական սկզբունքների ընկալումը:

Դասընթացի նպատակը և խնդիրները

«Բժշկական իրավունքի հիմունքներ» և բիոէթիկայի դասընթացի հիմնական նպատակն է իրավաբանական և բժշկական կրթություն ունեցող անձանց զինել անհրաժեշտ

ԲՄԿ ՊՈԻՀ Ռուս-Հայկական (Մշակունական) համալսարան

գիտելիքներով կենսաբժշկության ոլորտում մարդու իրավունքների և արժանապատվության պաշտպանության սկզբունքները գործնականում կիրառելու համար: Դասընթացի խնդիրն է համակողմանիորեն ուսումնասիրել բժշկական միջամտության համար պահանջվող ազատ ու իրազեկված համաձայնության, բժշկական գաղտնիքի պահպանման և տվյալների պաշտպանության իրավական կարգավորման հիմունքները, ինչպես նաև վերլուծել էթիկական և իրավական այն բարդ մարտահրավերները, որոնք ծագում են բժշկական փորձարկումների, վերարտադրողական տեխնոլոգիաների, գենետիկ թեստավորման և օրգանների փոխպատվաստման բնագավառներում: Հենվելով Օվիեդոյի կոնվենցիայի և Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանի նախադեպային պրակտիկայի վրա՝ դասընթացը ձևավորում է մեթոդական հենք՝ ժամանակակից առողջապահության զարգացումները միջազգային իրավական չափանիշներին համապատասխանեցնելու համար:

Դասընթացի հիմնական խնդիրներն են՝

- բժշկական իրավունքի հասկացությունը, առարկան, մեթոդը, սկզբունքները և ներպետական, եվրոպական ու միջազգային աղբյուրները,
- բժշկական իրավունքի նորմերի հասկացությունը, կառուցվածքը, տեսակները, առանձնահատկությունները,
- բժշկական իրավահարաբերությունների սուբյեկտների հասկացությունը, տեսակներն ու դրանց առանձնահատկությունները, դրանց շարքում առողջապահության ոլորտի հիմնական դերակատարների հաստատությունների գործառնական առանձնահատկությունները,
- բժշկական ոլորտը կարգավորող մասնավոր իրավունքի նորմերն ու հատկապես կնքվող գործարքների ու պայմանագրերի առանձնահատկությունները,
- բժշկական իրավունքի կարգավորման ու կենսաբժշկության արդի հիմնահարցերը,
- բժշկական ոլորտում քաղաքացիական, վարչական ու քրեական պատասխանատվության իրավական հիմնադրույթները:

Դասընթացի յուրացման արդյունքում ձեռք բերվող գիտելիքները և կարողությունները

Գասընթացի յուրացման արդյունքը ապահովում է անհրաժեշտ գիտելիքների, հմտությունների ու կարողությունների համապատասխան ՈԱԾ-ի վերջնարդյունքներին:

Գիտելիքները՝

- իմանա «Բժշկական իրավունքի հիմունքները» դասընթացի ընդհանուր հասկացությունները, հարաբերությունների կարգավորման հիմնարար սկզբունքներն ու մեթոդաբանությունը,
- իմանա բժշկական իրավունքում հարաբերությունները կարգավորող օրենսդրության հիմնական պահանջները,
- իմանա բժշկական իրավունքին առնչող հարցերում փաստական հանգամանքները վերլուծելու, նույնականացնելու և դրանք ըստ նորմերի որակելու գիտելիքին

Հմտությունները՝

- ***գիտելիքի կիրառման հմտությունները՝***
- տիրապետի բժշկական իրավահարաբերություններին առնչվող վեճերի ճիշտ լուծմանն ուղղված գործելակերպ, իրավաբանական խոսքի՝ բանավոր ու գրավոր փաստարկումների շարադրման, ներկայացնելու մեթոդաբանությանը
- ***ընդհանրական իմացական հմտությունները՝***
կարողանա մշակել ու ձևակերպել իրավական խնդիրների լուծման համար առաջարկներ՝ ճիշտ կիրառելով այդ իրավունքի նորմերի պահանջները,

Կարողունակությունը (կոմպետենցիան)՝

- ***ինքնուրույնությունը և պատասխանատվությունը՝***
կարողանա կիրառել մարդու իրավունքների պաշտպանությանը վերաբերող դրույթները Բ իրավական վեճերի լուծման գործընթացի բոլոր փուլերում:

Գասավանդման եղանակները և մեթոդները

- Տեսական նյութի մատուցում և հիմնարար հասկացությունների բացատրություն
- Խմբային աշխատանքներ, քննարկումներ, հարց ու պատասխանի ձևաչափով ուսուցում

ԲՄԿ ՊՈԻՀ Ռուս-Հայկական (Սլավոնական) համալսարան

- Իրավիճակային խնդիրների և իրական գործերի վերլուծություն
- Հետազոտությունների իրականացում և ներկայացում,
- Օգտագործվում են ուսուցման հավելյալ միջոցներ, որոնք հնարավորություն են տալիս առավել դյուրին հասկանալ դասավանդվող նյութը:

Դասընթացի տեղն ուսումնական ծրագրում

Դասընթացը ներառված է «Ընդհանուր մասնագիտական դասընթացների կրթաբովանդակում»՝ 3 ակադեմիական կրեդիտ (108 ակադեմիական ժամ) աշխատատարությամբ, որից 16 ակադեմիական ժամ նախատեսվում է գործնական պարապմունքների համար: Դասընթացը նախատեսվում է ուսումնասիրել 4-րդ ուսումնական տարվա 2-րդ կիսամյակում:

Ուսումնական աշխատանքի տեսակները	Ընդամենը, ակադ. ժամեր
1. Առարկայի ուսումնասիրման ընդհանուր աշխատատարությունն, այդ թվում՝	108
1.1. Լսարանային պարապմունքներ, այդ թվում՝	32
1.1.1. Դասախոսություններ	16
1.1.2. Գործնական պարապմունքներ, այդ թվում՝	16
1.1.2.1. Ստուգողական աշխատանքներ	
1.2. Ինքնուրույն աշխատանք, այդ թվում՝	76
1.2.1. Քննություններին նախապատրաստում	
1.2.2. Ինքնուրույն աշխատանքի այլ տեսակներ, այդ թվում՝ (նշել)	
1.2.2.1. Գրավոր ինքնուրույն աշխատանքներ	36
1.2.2.2. Էսսե և ռեֆերատներ	20
Ամփոփիչ ստուգում (քննություն, ստուգարք)	ստուգարք

Դասընթացի ծավալի բաշխում (ակադեմիական ժամերով) ըստ թեմաների և ուսումնական աշխատանքի տեսակների

Առարկայի բաժինները և թեմաները	Ընդամենը	Դասախոսու- թյուններ	Գործնական / սեմինար
--------------------------------------	-----------------	--------------------------------	--------------------------------

ԲՄԿ ՊՈԻՀ Ռուս-Հայկական (Սլավոնական) համալսարան

			պարապմունքներ
1	2=3+4	3	4
Թեմա 1. Բժշկական իրավունքի հասկացությունը, աղբյուրներն ու սկզբունքները	6	4	2
Թեմա 2. Պացիենտի ազատ ընտրության ու իրազեկված համաձայնության իրավունքը	6	2	4
Թեմա 3. Բժշկական գաղտնիքը ու բժշկական տվյալների պաշտպանությունը	4	2	2
Թեմա 4. Վերարտադրողական առողջությունն ու էմբրիոնի պաշտպանություն	4	2	2
Թեմա 5. Կյանքի ավարտի էթիկական հարցերը	4	2	2
Թեմա 6. Օրգանների ու հյուսվածքների փոխպատվաստումը	4	2	2
Թեմա 7. Կենսաբժշկական հետազոտություն	4	2	2

Ընդամենը	32	16	16
----------	----	----	----

Դասընթացի թեմաների բովանդակությունը

Թեմա 1. Բժշկական իրավունքի հասկացությունը, աղբյուրներն ու սկզբունքները

Այս թեման ներառում է բժշկական իրավունքի հիմնական սահմանումները և միջազգային իրավական կարգավորումների շրջանակը: Առանցքային տեղ է զբաղեցնում 1997 թվականին ընդունված Եվրոպայի խորհրդի Օվիեդոյի կոնվենցիան, որը հանդիսանում է կենսաբժշկության ոլորտում մարդու իրավունքների պաշտպանության հենակետային փաստաթուղթը : Ուսումնասիրվում են նաև Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանի նախադեպերն ու Բիոէթիկայի հարցերով հանձնաժողովի կողմից ընդունված խորհրդատվական իրավական փաստաթղթերը:

Թեմա 2. Պացիենտի ազատ ընտրության ու իրազեկված համաձայնության իրավունքը

Թեման նվիրված է պացիենտի կողմից տրվող ազատ և իրազեկված համաձայնության սահմանմանը, որը բժշկական միջամտության անհրաժեշտ նախապայմանն է: Դասընթացը մանրամասնում է համաձայնության տարրերը, դրա տրման կարգը, ինչպես նաև պացիենտի իրավունքը՝ մերժելու կամ հրաժարվելու բժշկական միջամտությունից: Առանձնահատուկ ուշադրություն է դարձվում նաև համաձայնության տրման հնարավոր սահմանափակումներին:

Թեմա 3. Բժշկական գաղտնիքը ու բժշկական տվյալների պաշտպանությունը

Այս բաժնում քննարկվում է բժշկական տվյալների սահմանումը և դրանց պաշտպանության իրավական կարգավորման շրջանակը: Ուսումնասիրվում են բուժաշխատողների պարտականությունները տվյալների մշակման հարցում, պացիենտի իրավունքը՝ մատչելիություն ունենալ իր առողջական վիճակի մասին տեղեկատվությանը, ինչպես նաև բժշկական գաղտնիքի պահպանման իրավունքի թույլատրելի սահմանափակումները:

Թեմա 4. Վերարտադրողական առողջությունն ու էմբրիոնի պաշտպանություն

Թեման անդրադառնում է էմբրիոնի իրավական կարգավիճակի վերաբերյալ հիմնական հայացքներին և վերարտադրողական առողջության հարցերին: Քննարկվում են օժանդակ տեխնոլոգիաների կիրառման իրավական հիմքերը, վերարտադրողական կլոնավորման բացարձակ արգելքը և նախաձննդյան ախտորոշման հետ կապված էթիկական ու իրավական խնդիրները:

Թեմա 5. Կյանքի ավարտի էթիկական հարցերը

Այս թեման ներառում է կյանքի վերջին փուլում գտնվող պացիենտների վերաբերյալ որոշումների կայացման բարդ գործընթացը : Ուսումնասիրվում են բժշկական միջամտությունից, արհեստական սնուցումից ու հիդրատացումից հրաժարվելու իրավական հիմքերը, պալիատիվ խնամքի կազմակերպումը և պացիենտի կողմից նախկինում արտահայտած ցանկությունների իրավական ուժը:

Թեմա 6. Օրգանների ու հյուսվածքների փոխապատվաստումը Թեման սահմանում է օրգանների ու հյուսվածքների փոխապատվաստման իրավական և բարոյագիտական շրջանակը: Այն ընդգրկում է փոխապատվաստման ոլորտի ընդհանուր սկզբունքները, ինչպես նաև կենդանի և դիակային դոնորության հետ կապված առանձնահատուկ իրավական կարգավորումներն ու էթիկական մարտահրավերները:

Թեմա 7. Կենսաբժշկական հետազոտություն Այս բաժինը նվիրված է կենսաբժշկական հետազոտությունների իրավական և բարոյագիտական սկզբունքներին : Դիտարկվում են հետազոտության մասնակիցների իրազեկման և համաձայնության տրման գործընթացները, անվտանգության երաշխիքները բուժման նոր մեթոդների ու տեխնոլոգիաների փորձարկման ժամանակ, ինչպես նաև հետազոտության ընթացքում ստացված տեղեկատվության գաղտնիության ապահովումը:

Հիմնական գրականություն

Մարդու իրավունքների և կենսաբժշկության մասին կոնվենցիա (Օվիեդոյի կոնվենցիա), Եվրոպայի խորհուրդ, 1997.

ՀՀ Օրենքը «Բնակչության բժշկական օգնության և սպասարկման մասին», ՀՀ պաշտոնական տեղեկագիր (վերջին փոփոխություններով), 1996.

Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանի նախադեպային իրավունքը կենսաբժշկության ոլորտում (Ուղեցույց), ԵԽ/ՄԻԵԴ, 2022.

ՀԵԼՓ-ի (HELP) առցանց դասընթացի նյութեր. Կենսաբժշկությունում մարդու իրավունքների հիմնական սկզբունքները, Եվրոպայի խորհուրդ, 2018.

Мохов А.А., «Медицинское право (основы изложения)», Учебное пособие, 2021.

Сергеев Ю.Д., «Медицинское право: учебный комплекс», ГЭОТАР-Медиа, 2022.

Стеценко С.Г., «Медицинское право: учебник для юридических вузов», 2019.

Романовский Г.Б., «Правовое регулирование биомедицинских исследований», 2020.

Сашко С.Ю., Кочорова Л.В., «Медицинское право. Учебное пособие», 2022.

Путило Н.В., «Публичное право и охрана здоровья: теоретические основы», 2018.

Лопатин П.В. (ред.), «Биоэтика: учебник для вузов», 2020.

Kennedy, I., & Grubb, A., "Medical Law", Oxford University Press, 2010.

Gostin, L. O., & Wiley, L. F., "Public Health Law: Power, Duty, Restraint", 3rd Edition, University of California Press, 2016.

Beauchamp, T. L., & Childress, J. F., "Principles of Biomedical Ethics", 8th Edition, Oxford University Press, 2019.

Herring, J., "Medical Law and Ethics", 9th Edition, Oxford University Press, 2022.

Council of Europe, "Guide to the preparation, use and quality assurance of organs for transplantation", 8th Edition, 2022.

Jackson, E., "Medical Law: Text, Cases, and Materials", 6th Edition, 2022.

European Court of Human Rights, "Case-law Guide: Bioethics and Health-related Rights", 2023.